

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Crisis Theologica

Cárdenas, Juan de

Sevilla, 1687

Dissertatio XXI. Quando, & quomodo sit illicitum, occidere prætextu defensionis calumniatore[m], percussorem, furem, & impedientem potiri quem iure suo?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75689](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75689)

quarto conclusio. Ideo enim Confessarius, qui metu mortis constrictus absolvit sicte, & sine intentione peccatorem indispositum, peccat, quia significat, se dispensare merita Christi in Sacramento: sed qui metu mortis constrictus contrahit sicte matrimonium, non significat, se dispensare merita Christi in Sacramento: ergo in contractu sicto matrimonij ex metu mortis, non est eadem ratio, ac in eo, qui fingit absolutionem erga peccatorem indispositum. Probatur Minor. Nam contractus validus presupponitur ad rationem Sacramenti: ergo donec adveniat contractus validus, non datur significatio Sacramenti: atque adeo si contractus est fictus, non potest significari dispensatio meritorum Christi in Sacramento.

DISERTATIO XXI.

Quando, & quomodo sit illicitum, occidere prae-textu defensionis calumniatorem, percussorem, furem, & impudentem potiri quem iure suo?

CAPVT I.

Referuntur quatuor propositiones damnatae; & praenotantur aliqua.

SUMMARIVM.

Prima pars propositionis 30. similis est alijs damnatis ab Alexandro. num. 5.

Authores, qui eam primam partem propugnauerunt ante damnationem. num. 6.

Opinio Filguera extendentis damnationem ad omnem occisionem invasantis honorem. num. 7.

Sententia Caramuelis cum varijs limitationibus. num. 8.

Sententia P. Lessj cum distinctione, speculative, & practice. num. 9.

1. **P**lacuit coniungere quatuor propositiones damnatas, quia illae omnes agunt de quodam genere defensionis iniquo, ratione cuius defensionis perperam docent, licitam esse offendentes occisionem. Itaque propositio 30. est: *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter haec ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel utrum fustis fugiat.*

2. Propositio 31. haec est. *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius auri.*

3. Propositio 32. est. *Non solum licitum est defendere defensione occisiva, qua actu possidemus, sed etiam ad qua ius inchoatum habemus, & qua nos possessuros speramus.*

4. Propositio 33. est huius tenoris. *Licitum est tam heredi, quam legatario contra iniuste impudentem, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere: sicut & ius habenti in Cathedrali, vel praebendam contra eorum possessionem iniuste impudentem.*

5. Propositio trigesima habet duas partes, quae decisionem suam desumunt a diversis principijs; ideo prius de priori, deinde de posteriori nobis agendum est. Et quidem prima pars est valde similis propositionibus

nibus 17. & 18. ex illis, quas damnavit Alexander VII. hæc enim, & illæ duæ ex eisdem principijs refelluntur. Sic enim se habet illa propositio 17. *Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit; vti suppetere non videtur, si calumniator sit parvus vel ipsi Religioso, vel eius Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.* Et propositio 18. ex damnatis ab Alexandro, hæc est. *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Iudicem, à quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnatum evitare.*

6. Circa primam partem propositionis huius 30. oportet referre aliquos dicendi modos, vt clarius cognoscamus, quæ opiniones sunt, quæ subeunt hanc damnationem. Primam partem propositionis 30. damnatæ, ante damnationem propugnauerunt multi, apud P. Mathæum de Moya tom. 1. tract. 3. disp. 3. cap. 6. num. 55., & Amadæum Guimenium tract. de iust. prop. 1., & apud Leandrum à Ss. Sacr. tom. 5. de irregular. tract. 2. disp. 12. quæst. 30., qui hanc partem sequitur.

7. Secundo. Filguera in expositione huius propositionis 30. existimat manifestum, hac damnatione comprehendi opinionem quomodolibet docentem, quod possit quis occidere invasorem honoris cum moderamine inculpatæ tutelæ contra eos, qui id admittunt fieri posse in aliquibus casibus. Hi sunt Sorus lib. 5. de Iust. quæst. 1. art. 6., Zanardus in direct. vbi de homicidio cap. 2., Caiet. 2. 2. quæst. 64. art. 7. & alij, quos refert, allatis eorum verbis, Amadæus vbi supra.

8. Tertio Caramuel in Theol. fund. fundamento 55. num. 1580. ait, stando in iure naturali, posse occidi infamatorem pro defensione proprii honoris; stando vero humanis legibus, non posse. Quod post varias conclusiones, his verbis explicat. *Conclusionum conclusio. Si Titium Albericus homo laicus infamat (hoc est, infamare pergit) perfide nimirum, & iniuste; & verum est, Titij opinionem, & auctoritatem calumnijs his graviter ladi (nam levis iactura inaigne sunt remedijs gravibus) si verbis non se possit defendere; si eum Respublica protegere, & defendere nolit, aut nequeat; & tandem si suum honorem vere tueri possit, occidendo Albericum, & non aliter; in tali, inquam, circumstantiarum concurrentia stando iuri natura poterit Titius Albericum occidere.* statim vero subiungit. *Anne eadem doctrina poterit admitti, stando iuri civili, P. Lessius aut Canonico? Respondeo, ex neutro posse.*

9. Quarto. P. Lessius lib. 2. de de Iust. cap. 9. dub. 12. num. 82. affirmat, in ea questione, [An possis occidere eum, qui niritur calumniam inferre?] quod, & si speculative vera esset, tamen in praxi non potest habere locum.

Moya.
Amad.
Leander.

Filguer.
Sorus.
Zanard.
Caietan.

CAPVT II.

Quibus argumentis probetur efficaciter falsitas propositionis damnatae quoad priorem partem; Et quomodo intelligenda sit eius damnatio?

ARTICVLVS I.

Duo argumenta proponuntur.

SYMMARIVM.

Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem. num.

10.

Sicut non licet spoliare hominem bonis fortuna propter solas rationes probabiles. num.

11.

Sicut etiam non licet Iudici occidere reum cum sola probabilitate, nempe ex semiplena probatione. num.

12.

Ius certum vnius non potest amitti per ius incertum alterius. num.

13.

Ius defendendi se à calumniatore per occisionem non potest esse plus quam probabile. num.

14.

Non est licita defensio occisiva, nisi constet evidenter de moderamine inculpata tutelae. num.

15.

Et demonstratur hac assertio. num.

16.

Per occisionem non impeditur effectus calumniae. num.

17.

Non potest constare evidenter de damnificatione secutura ex calumnijs. num.

18.

Occiso falsi testis non est medium unicum ad evadendum supplicium. num.

20. & 21.

10. **E** Am primam partem propositionis esse evidenter falsam censeo, etiam independenter ab hac damnatione propter hæc argumenta. Primum. Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem: sed solum est probabile (do, & non concedo) quod occidi possit, qui calumniam inferre pergit: ergo non licet occidere hominem, qui calumniam inferre pergit.

11. Quæ ex his tribus propositionibus non est evidens? In primis consequentia legitime inferitur. Maior ex terminorū apprehensione evidens est. Primo. Si enim nō licet spoliare hominem bonis fortuna, propter solas rationes probabiles de proprietate, quando habet homo legitimam possessionem talium bonorum; ut ostendi in 1. part. Cris. Tehol. disp. 16. cap. 8. art. 3. & seqq., à fortiori non erit licitum privare hominem vita, quam à Deo possidet, propter solas rationes probabiles.

12. Secundo probatur eadem Maior Quando interest Reipublicæ, nēpe in vindicta publica malefactorū, non est licitum Magistratui occidere hominem cum sola semiplena probatione iuris, vel facti: semiplena autem probatio quid aliud est, quam probabilitas; sicut plena probatio facit certitudinem moralem: ergo à fortiori cum non interest Reipublicæ, neque intervenit autoritas publica, sed privata dumtaxat, non licebit occidere hominem propter solas rationes probabiles.

13. Tertio. Nam ius certum vnius non potest amitti per ius incertum alterius; si enim ius certum, & ius incertum in statera rationis appendantur, necesse est, quod ius incertum superetur à certo. Tum sic. Homo, ex quo editur in lucem, ha-

bet

bet ius certum ad vitam suam; neque illud amittit, nisi per aliud certum ius Reipublicæ ortum ex iure puniendi delicta, aut per aliud ius certum alterius defendendi vitā suā: ergo per ius alterius incertum non potest amitti illud ius certum ad vitam. Sed ius probabile est ius incertum: ergo ius certū ad vitā non potest amitti per ius probabile alterius.

14. Iam vero Minor prioris syllogismi, nempe ius defendendi se defensione occisiva à calumniatore, non potest esse plus quam probabile, ostenditur. Tum quia statim atque hæc assertio edita est in lucem, quamplurimi viri sapientes in tota Reipublica Christiana acriter refragati sunt, & toto conatu restiterunt: si autem id ius certum esset, non est credibile, quod ita ei resisteretur à sapientibus. Tum etiam, quia rationes partis oppositæ habent facilem solutionem, ut minimum, probabilem, ut ex dicendis constabit: rationes autem, quæ habent probabilem solutionem non possunt evehere conclusionem ad gradum certitudinis.

15. Secundum argumentum pro eadem conclusione est. Ut licita sit defensio occisiva, debet constare evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ: sed in defensione occisiva contra calumniatorem non potest constare evidenter de moderamine, inculpatæ tutelæ: ergo non potest esse licita defensio occisiva contra calumniatorem.

16. Maior patet: nam ut talis defensio sit licita, debet constare evidenter, occisionem esse medium ad impediendam damnificationem, & nullum aliud esse medium ad illā impediendam: sed in hoc consistit tale moderamen: ergo debet constare evidenter de tali moderamine. Tum etiam, nam cum invaditur vi-

ta alicuius per enssem, ideò fit defensio occisiva cum moderamine inculpatæ tutelæ, quia clare videt invaluus occisionem alterius esse medium evadendi mortem, & illud esse unicum medium, in eo scilicet, qui non tenetur, aut non potest fugere, aut qui ex fuga prudenter timet maius periculum. Ergo ad moderamen inculpatæ tutelæ requiritur ea evidentia.

17. Iam vero Minor prioris syllogismi, nempe in defensione occisiva contra calumniatorem non posse constare evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ, ostenditur. Et in primis non potest constare illud esse medium, quo impediatur effectus calumniæ; solet enim plerumque contingere, quod calumniator sparserit in vulgus calumnias: in quo casu nihil prodest occisio calumniatoris, sic enim non impeditur effectus calumniæ: quomodo ergo constabit evidenter patienti, quod per occisionem calumniatoris impeditur effectus calumniæ?

18. Deinde non potest constare evidenter patienti de damnificatione sibi alias secutura: nam sæpissime contingit, quod calumniator spargit calumnias, & quod audientes non habeant Fidem calumniatori. Quomodo ergo patienti constabit evidenter, quod audientes habent Fidem dictis calumniatoris? Quomodo ergo occisio calumniatoris erit evidens medium ad propulsandam calumniam, quæ fortasse non sortitur effectum. Imò vero, si sciant, à patiente occisum calumniatorem, ea occisio erit medium, ut augeatur fides calumniæ; audientes enim credent, reum esse eorum delictorum, quæ calumniator spargit, ex eo, quod delictum occisionis perpetraverit. Facile enim credent homines esse furem, vel adulterium eum, qui est

est homicida. Vnde tantum abest, ut occiso calumniatoris sit medium ad propulsandam calumniam ut potius sit medium ad credendum, occisorem esse reum eorum omnium, quæ in eum conijciuntur.

19. Dices, his recte probari, ad occidendum eum, qui extraiudicialiter calumniatur, vel non esse medium, vel non esse unicum occisionem calumniatoris; at respectu falsi testis, aut dolosi accusatoris, videntur nihil probare eæ rationes propositæ. Nam occiso falsi testis impedit testificationem faciendam in iudicio; & præterea quia testificatio facta in iudicio communiter affert præiudicium ei, contra quem fit.

20. Hæc obiectio militat contra damnationem, quam decrevit Alexander VII., de qua suo loco dicendum est. interim tamen contra est. Nam occiso falsi testis, si practice consideretur, nec est medium, ut quis evadat supplicium; & casu, quo esset medium, non esset unicum. Non est medium, ut evadat supplicium, quia potius ea occiso est medium, ut incidat in maius supplicium pænæ capitalis, quæ incurritur propter occisionem: neque enim ullum tribunal admittit excusationem defensionis in ea hypothese. Neque obstat, quod occulte occidatur: experientia enim quotidiana comprobatur delicta occultissime patrata manifestari ex varijs coniecturis.

21. Sed quamvis esset medium, non potest esse medium unicum evadendi supplicium. Nam statim atque occidit quis hominem, per absentiam conatur evadere à manibus Magistratus: ergo etiam potuit evadere à damnificatione falsi testis per absentiam à loco. Si ergo duo sunt media ad evadendum damnum resultans ex falso teste, nempe ab-

sentia à loco, & occiso testis falsi, cum non liceat occiso defensiva, nisi quando est medium unicum; fit non posse occidi falsum testem, quando potest per absentiam vitari malum imminens in iudicio: maxime cum facta occisione testis, assumenda sit absentia pro medio ad evadendum supplicium.

ARTICVLVS II.

Alia duo argumenta pro eadem conclusionem.

SYMMARIVM.

Implicat ius privata defensionis, quod sit contra ius Reipublicæ. num. 22.

Quomodo defensio occisiva calumniatoris sit contra ius Reipublicæ. num. 24.

Quomodo legibus Civilibus, & Canonicis interdicitur occiso privata calumniatoris. num. 25.

Quomodo leges civites orientur ex praxi populorum? num. 27.

Qua ratione iure canonico interdicitur ea occiso? num. 29.

An ea interdictio constet ex traditione, & quomodo? num. 30.

An similis interdictio sit in iure civili? num. 31.

22. **T**ertium argumentum est ex P. Lessio lib. 2. de Iust. cap. 9. dubit. 12. num. 82. Vbi sic ait: *In iure defensionis semper considerandum, ne eius usus in perniciem Reipublicæ vergat.* Ex quibus verbis sic construitur argumentum. Implicat, quod detur ius privatae defensionis, quod vergat in perniciem Reipublicæ: sed ius defensionis privatae occisivæ contra calumniatorem, si daretur, vergeret in per-

perniciem Reipublicæ: ergo implicat tale ius. Consequentia est evidens.

23. Maior demonstratur. Implicat enim ius privatum contra ius publicum. Nam ubi agitur de iure privato, & de iure publico sibi invicem adversantibus, ius publicum prævalere necesse est. Atqui ius publicum est in communitate, vel Republica, nequid agatur in sui perniciem: ergo si defensio occisiva privata cedat in perniciem ipsius Reipublicæ, tale ius defensionis est contra ius publicum Communitatis, sive Reipublicæ, atque adeo est implitorium.

24. Minor vero prioris syllogismi ostenditur. Illud est in perniciem Reipublicæ, quod est perniciosum multitudini; atqui tale ius defensionis occisivæ contra calumniatorem esset perniciosum multitudini; nam cum in Republica sint multæ querelæ, detractiones, invidiæ; item cum commune sit hominibus philantia (amore sui ipsorum) plenis, famæ detractiones, quamvis tenues, reputare ingentes; fieret, quod homines plurimi existimarent, sibi esse ius occidendi; unde innumeræ fierent occisiones, & Republica assiduus odijs, bellisque civilibus arderet. Esset ergo ius illud defensionis occisivæ contra calumniatorem in perniciem Reipublicæ.

25. Quartum argumentum ex Caramuele relato c. 1. sic instruitur. Legibus humanis civilibus, & canonicis prohibita est occisio defensiva contra calumniatorem; quæ leges, quia versantur in materia gravissima, & pro bono publico, sive pro vitanda pernicie publica, maxime sunt obligatoriæ; leges enim eo magis obligant, quo magis bono publico prospiciunt. Ergo nemini licet occisio defensiva contra calumniatorem.

26. Antecedens probatur. Quavis enim non inveniatur leges scriptæ sub his terminis; tamen moribus hominum illæ stabilitæ sunt. Et enim nulla Respublica (nisi barbara) est in orbe, quæ non puniat gravissime eos, qui occidunt, quamvis provocatos quolibet calumniarum, aut detractionum genere; item nulla est Respublica (nisi barbara) quæ non indicet iuste puniri tales occisores: quomodo ergo punientur iuste, si nec lege Divina, nec humana sit prohibita ea occisio? Dicendum ergo est, moribus, & consuetudinibus, imò & praxi ipsa apud omnes nationes prohibitam esse talem occisionem calumnatorum.

27. Et quidem si agamus de legibus civilibus, constat, eas quandoque oriri ex moribus, & praxi ipsius populi. Sic enim habetur in l. *De quibus. ff. de legibus.* illis verbis. *In veterata enim consuetudo pro lege non immerito custoditur: & hoc est ius, quod dicitur moribus constitutum. Nam cum ipsæ leges nulla alia ex causa nos teneant, quam quod iudicio populi receptæ sunt; merito & ea, quæ sine ullo scripto populus probavit, tenebunt omnes. Nam quid interest, suffragio populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis, & factis?* Idem habetur ex l. *Sed ea. l. Diuturna.*, & l. *Imo. ff. de legibus,* & in iure Hispano l. 3. 4. 5. & 6. tit. 2. part. 1.

28. Maior difficultas reperitur circa ius Ecclesiasticum, in quo nihil potest populus, cum tota iurisdicção Ecclesiastica dimanaverit à Christo Domino in Ecclesiæ Principem, & ab hoc in cæteros Prælatos. Præterea quia in 2. part. Cris. Theol. disp. 23. cap. 5. asserui, obligationem consuetudinis præceptivæ, & prohibitoriæ oriri ex traditione præcepti. Cum ergo non in-

Kkk venia-

veniatur lex scripta sub his terminis prohibens defensionem occisivam contra calumniatorem; neque sciamus, datum esse voce tenus hoc præceptum (quale est omne præceptum in traditione constitutum) videtur dici non posse, dari talem prohibitionem scriptam, vel traditam in iure Ecclesiastico.

29. Sed hæ duæ difficultates facilem habent explicationem. Et quod attinet ad priorem, ea prohibitio defensionis occisivæ contra calumniatorem, in iure Ecclesiastico non oritur à populo, sed à tribunalibus tam supremo, quàm inferioribus: quæ dum puniunt eiusmodi occisionem, quamvis allegetur, factam fuisse propter calumnias; satis declarant, eam non tolerari, atque ad eò prohibitam esse in Republica Ecclesiastica.

30. Quod attinet ad posteriorem difficultatem, quælibet prohibitio non scripta, in traditione subsistit. Traditio autem non petit necessario, quod præceptum datum fuerit voce tenus; dummodo significetur per alia signa externa. Dum ergo tribunalia Ecclesiastica puniunt occisionem calumniatoris, sufficiens signum proferunt detestationis, & prohibitionis. *Quid enim interest (vt loquamur verbis citatæ legis De quibus.) Suffragio Magistratus Ecclesiastici Voluntatem suam declarent, an rebus ipsis, & factis?* Et ideo dicendum est, hanc prohibitionem non scriptam traditione subsistere, & moribus, praxique Prælatorum Ecclesiasticorum esse constitutam.

31. Imò vero loquendo de legibus civilibus, quæ pendent à populo, dicendum est, eodem modo inductam esse hanc prohibitionem à Principibus sæcularibus, quatenus tribunalia suprema, & infima ipsa

punitioe huius delicti dant sufficiens signum externum detestationis, & prohibitionis delicti, quamvis cum maiori dependentia ab acceptione populi.

ARTICVLVS III.

Discrimen defensionis occisivæ contra invasorem vitæ, & similis defensionis contra calumniatorem.

SYMMARIVM.

Argumentum à paritate num. 32.

Prima disparitas, quod defensio vitæ per occisionem est certo licita, non autem defensio contra calumnias. num. 33.

Secunda disparitas, quod qui modo dicto defendit se à gladio, habet evidentiam de moderamine, non autem qui defendit se à calumnia. num. 34.

Tertia disparitas, quod qui defendit se à calumniatore per occisionem, agit contra ius Reipublicæ, non autem, qui se defendit ab occisione. num. 35.

Quarta disparitas, quod defensio vitæ cum moderamine nulla lege interdicitur; non sic defensio occisivæ calumniatoris. num. 36.

Eadem quadruplex disparitas tenet, etiam si desumatur paritas à defensione bonorum fortune. num. 37.

32. **P**ræcipuum fundamentum, quo nitebatur ea propositio damnata, desumebatur à paritate rationis. Ftenim non est minor violentia, nec minus nociva homini honorato, invadere illum per calumnias, & detractiones falsas, quam invadere illum per enssem, aut per alia

alia arma: sed invasus per enses potest se defendere defensione occisiva, scilicet cum moderamine: ergo invasus per calumnias, & detractio- nes falsas potest se defendere de- fensione occisiva cum modera- mine.

33. Hoc tamen argumentum evanescit assignato discrimine inter vtrumque. Istud autem est multi- plex. Primum est ad normam pri- mi argumenti, propositi art. 1. Nam quod quis defensione occisiva de- fendat vitam cum moderamine in- culpatæ tutelæ, est certo licitum; quod autem simili defensione se de- fendat contra calumnias, & detrac- tiones, est ad sumum probabile spe- culative (do, & non concedo) vn- de practice non est licitum occidere hominem propter ius mere proba- bile. & incertum. Vide ergo, quam latum sit discrimen inter ius certum, & ius mere probabile.

34. Secundum discrimen ad normam secundi argumenti est: quod ille, qui defendit vitam ad- versus gladium, habet evidentiam de moderamine inculpatæ tutelæ, & de iustitia eius: qui autem defendit famam a lingua detrahente, aut ca- lumniante, defendit, inquam, per occisionem calumniatoris, non po- test habere evidentiam de modera- mine inculpatæ tutelæ, tum quia fortasse audientes non adhibebunt fidem, tum etiam quia contingere potest, quod per eam occisionem non liberetur à noçumento calum- niæ, & ideo occisio non sit medium ad vitandam calumniam, atque adeo neque ad defensionem intentam. Tum præterea, quia occisio calum- niatoris potius est medium ad au- gendum noçumentum detractio- nis; quia homines facilius credent de- tractionem de eo, quem vident esse homicidam.

35. Tertiam discrimen est, quod, vt constat ex tertio argumento, ius defensionis occisivæ calumniato- rum est in perniciem Reipublicæ, atque adeo contra ius ipsius Reipu- blicæ; ius autem privatæ defensionis non potest præ valere contra ius pu- blicum Cõmunitatis. Quod non con- tingit in defensione propriæ vitæ, quæ non cedit in perniciem Reipublicæ.

36. Quartum discrimen ad nor- mam quarti argumenti est, quod de- fensio vitæ cum moderamine incul- patæ tutelæ nulla lege interdicitur, in nullo tribunali punitur; defensio autem occisiva calumniatoris legi- bus humanis prohibetur, & in om- nibus tribunalibus punitur.

37. Denique advertendum est, hanc paritatem, quæ pro damnata propositione vrgeri solet, à nobis solum esse propositam per com- parationem ad defensionem vitæ; quæ tamen solet etiam proponi per comparationem ad defensio- nem bonorum fortunæ. Sed eo- dem modo respondendum est, si- ve fiat comparatio ad defensionem vitæ, si ve ad defensionem bonorum fortunæ, si hæc sine in magna quan- titate, & cum ingenti noçumento.

ARTICVLVS IV.

An subiaceat huic damnationi opinio docens, esse licitum in ali- quibus casibus defendere hono- rem defensione occisiva cum moderamine?

SUMMARIVM.

Filguera existimat, quod opinio affir- mativa incurrit damnationem.

Opinio docens, posse defendi honorem occisione invadentis per verba, sub-

K k 2 iacet

iacet damnationi. num. 39.

Opinio, quæ loquitur de honore invaso, non verbis, sed factis, non subiacet damnationi formaliter. num.

40.

Neque virtualiter. num. 41.

Quando honor impetitur factis ignominiosis, licitum est tueri se armis; sed plerumque hæc defensio non est solius honoris. Et explicatur relatione cuiusdam casus. nu.

43.

Notantur aliqua circa casum propositum. num. 44.

Secundus casus, in quo licet is modus defensionis. num. 46.

Tertius casus de aggressore virginis. num. 47.

Confirmatur ex iure Civili, & Canonico. num. 48.

Solvitur obiectio. num. 50.

38. **V** Idimus cap. 1. existimare *Filguer.* affirmativam subiacere huic damnationi. Nam loco citato sic asserit. [Ad damnationem opinionis asserentis, esse licitum, alium occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ, in defensionem proprij honoris, profecto existimo esse recurendum; nec alia via posse explicari, manifeste deduco.] Ita Filguera.

39. Præmitto, honorem posse invadi tum verbis, tum factis. Et dico primo. Opinio docens, cum quis invadit verbis honorem alterius, posse honorem protegi defensione occisiva, subiacet huic damnationi. Patet conclusio ex ipsis terminis conclusionis damnatæ. Nam ea verba. *Qui nititur calumniam inferre,* significant quamlibet detractionem famæ, sive coram, sive in absentia factam. Et eiusmodi defensionem occisivam esse illicitam, satis evidenter constat ex art. 2. & 3.

40. Dico secundo, eam opinionem, quæ loquitur de honore invaso, non verbis, sed factis, non subiacere huic damnationi formaliter, neque virtualiter. Non formaliter. Tunc enim formaliter subiacet propositio damnationi, quando expressis, æquivalentibus terminis continetur in propositione damnata: sed propositio docens, quod [potest quis defendere se defensione occisiva ab ignominiosa percussione arundinis, vel fustis, si alia via non potest se defendere.] Non continetur expressis, & formalibus terminis in propositione damnata, quæ in priori parte loquitur de occisione calumniatoris, & in posteriori de occisione eius, qui prius percusserat; sed neque continetur in illa æquivalentibus terminis, non enim possunt esse æquivalentes propositiones, quæ de diversis obiectis loquuntur. Ergo ea opinio non subiacet formaliter, & expresse huic damnationi. Quomodo enim poterit expresse damnare ea, de quibus non loquitur expresse, neque æquivalenter.

41. Sed neque virtualiter subiacet huic damnationi. Tunc enim propositio subiacet virtualiter damnationi, quando est antecedens, unde infallibiliter inferitur propositio damnata; nam eo ipso quod propositio damnata sit falsa, necesse est, quod sit falsum antecedens, ex quo illa legitime inferitur; & ideo ex regula Dialecticæ, bene valet à contradictorio consequentis ad contradictorium antecedentis. Sed propositio asserens, licitam esse defensionem honoris occisivam in casu proxime propositio, non est antecedens; unde inferatur propositio damnata; ex eo enim, quod licitum sit defendere se per occisionem ab ignominiosa percussione fustis, nullo modo inferitur, quod licitum sit de-
fen-

fendere se per occisionem à detractio-
tionibus, & calumnijs; & ex eo,
quod liceat armis defendere hono-
rem factis invasum, non infertur,
quod liceat defendere honorem ver-
bis impetum, vt satis constat ex
articulis præcedentibus. Ergo præ-
fata propositio de honore tuendo
per occisionem in casibus, in quibus
honor factis invaditur, neque vir-
tualiter subiacer huic damnationi.

42. Supposito ergo, quod præ-
fata propositio de honore factis in-
vaso, sic tuendo non maneat dama-
nata formaliter, neque virtualiter,
restat inquirere, an ea vera sit.

43. Dico tertio. In illis casibus,
in quibus honor impetitur factis ig-
nominiosis, licitum est tueri hono-
rem ferro, & armis; sed plerumque
contingit, quod defensio occisiva
cum moderamine inculpatae tutelæ
non sit propter solum honorem tuen-
dum. Explicatur, & probatur con-
clusio proponendo casum, qui prop-
ter pravitatem cordis humani solet
frequenter accidere. Homo carnalis
obstinata audacia intendit violare
thorum viri nobilis. Ille audax pro-
misso, aut etiam præmisso auro,
init factum cum famulo domus, vt
aperiat, qua hora noctis herus
nobilis absit à domo: famulus mo-
net ab hora noctis nona vsque ad
vndecimam existere herum in do-
mo (quam vocant) conversationis.
Conditis die, & hora, ille herus no-
bilis monetur paulo ante nonam de
ausu temerario aggressuri. Nec tunc
aliud occurrit ei medium defensio-
nis, nisi expectare aggressorem dis-
tricto gladio. Quem cum videt in-
redientem, cum excipit obiecto
mucrone. Ille vult resistere, & dis-
tricto gladio incipit pugna. Contin-
git autem sæpe, quod aggressor,
tum conscientia suæ iniquitatis op-
pressus, tum armis viri nobilis ius-

titia sua freti constrictus, retrocedit
paulatim, & hostis conspectum
fugit,

44. Circa quem casum aliqua
notanda veniunt. Primum, quod
nemo potest optimatem illum ar-
guere de culpa, quod districtum gla-
dium opposuerit aggressori sui ho-
noris, cum non habuerit aliud me-
dium occurrendi illi ignominia. Se-
cundum, quod si ille aggressor per-
sisteret in pugna, & invasus occidis-
set illum cum moderamine inculpa-
tæ tutelæ, non occidisset solum
propter tuendum honorem, sed
etiam propter tuendum vitam.
Propter tuendum honorem oppo-
suit ferrum licite: & quia aggressor
discessit, non licuit illi amplius of-
fendere aggressorem. Si autem ag-
gressor persisteret, iam non solum
esset aggressor honoris, sed etiam
aggressor vitæ; ideoque poterat occi-
di cum moderamine inculpatae tutelæ.

45. Ex quibus clare patent ea
duo, quæ in conclusione proposui:
& quod licitum sit marito tueri suum
honorem ferro, & armis, ne suus
honor, & vxoris honestas defor-
metur; & quod maritus vtens de-
fensione occisiva contra aggressorem
persistentem in vsu gladij contra ma-
ritum, non vitur defensione occisi-
va solum propter honorem, quia
iam iste pugnat tunc etiam pro tuen-
da vita. Adhuc tamen in hoc sentu
dicitur, quod maritus possit vti de-
fensione occisiva contra aggressorem
honoris, quatenus provocatio in-
cepit à defensione honoris; quam-
vis incepta pugna defensio occisiva
immediate pro cesserit à defensione
vitæ, contra quam etiam aggressor
persistens in pugna, invasionem fe-
cerit.

46. Secundus casus, in quo li-
cet defendere honorem ferro, & ar-
mis, est, cum aggressor intentat per-
cuss.

culsionem ignominiosam fustis, vel arundinis, contra virum nobilem: cui, vt impediatur percussio, licitum est opponere gladium. Quod si videns aggressor districtum gladium suum opponat denuo, aut arma alia, iam non est solum aggressor honoris, sed etiam vitæ. Et ideo si non possit inuasus alia via evadere periculum mortis de novo imminens, poterit vti defensione occisiva cum iusto moderamine.

47. Tertius casus est, in quo aggressor conatur deflorare virginem: illa enim, si fugere non potest, & si proclamatio est illi inutilis, aut ignominiosa, potest suum honorem tueri etiam defensione occisiva. In quo casu talis defensio occisiva potest contingere, quod fiat propter solum honorem virginitatis. Et idem est de sodomita inuasore pudicitiae contra virum, qui licite potest se defendere ab ea contumelia, si alia non possit, defensione occisiva. Nam ea violentia tanta est, & tam gravis, vt licite possit per quodlibet genus violentiae repelli.

48. Et hi tres casus, & alij eiusdem generis admittendi sunt ab omnibus ex regula *Vim vi repellere licet. l. 1. Vt vim. ff. de Iust. & Iur. & cap. Si vero. 1. de sent. Excom.*, vbi dicitur: *Si vero clericum vim sibi inferentem, vi quis repellat, vel ledat, non debet propter hoc ad Sedem Apostolicam transmitti, si in continenti vim vi repellat. Cum vim vi repellere, omnes leges, omniaque iura permittant.*

49. Dices. Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem, vt nos ipsi statuimus supra art. 1. in 1. argum. Sed solum est probabile, quod quis possit se defendere defensione occisiva, ab alapa, aut alia percussione ignominiosa: ergo non licet defensio occisiva con-

tra alapam, aut percussione ignominiosam. Probatum minor. Nam oppositam opinionem decent. Maior, Sylvius, Tannerus, & Malderus, apud Dianam part. 5. tract. 4. resol. 4.

50. Respondetur, nullum Auctorem negare quod nos asseruimus. Nempe quod is vir nobilis, qui videt aggressorem accedere ad se ad impingendam alapam, possit obicere ferrum, aut alia arma, ne accedat. Quod si propterea aggressor discedit, non potest vir nobilis illum percutere. Quod si aggressor distringat gladium contra virum nobilem, iam est aggressor non solum contra honorem, vt antea, sed contra vitam: quare vir nobilis poterit tueri vitam occidendo cum moderamine inculpatae tutelae alia via non potest vitam tueri. Quod quidem non est solum probabile, sed omnino certum.

ARTICVLVS V.

An tertia, & quarta sententia relata cap. 1. subiaceant huic damnationi?

SYMMARIVM.

Sententia Caramuelis. num. 51.

Ea sententia non subiacet damnationi. num. 52.

Et explicatur in quo sensu. num. 53.

An si dicatur, propositionem damnatam esse solum speculative probabilem subiaceat damnationi. num. 54.

Quomodo intelligatur, quod una propositio sit probabilis speculative, & improbabilis practice. num. 55.

Mator
Sylvius
Tanner.
Malder.
Diana.

Quo.

Quomodo propositio affirmata ut solum speculative probabilis non subiaceat damnationi? num. 56.

An, & quomodo in hoc decreto damnentur propositiones speculative? num. 57. & seqq.

An ex propositione speculative probabilis inferatur, propositionem esse practice probabilem? num. 60. & seqq.

Resolvitur falsum esse, eam propositionem esse speculative probabilem. num. 63.

51. **T**ertia sententia, quam tradidit Caramuel relatus cap. 1. sub quibusdam limitationibus ibidem propositis, admittit, quod stando in iure naturali licitum est viro nobili defendere se defensione occisiva à calumnijs, quando Republica non potest, aut non vult eum defendere; stando vero legibus Civilibus, & Ecclesiasticis, non est licitum. Et inquirimus, an hæc sententia subiaceat huic damnationi?

52. Et dicendum est, minime subiacere. Ratio est. Nam hæc sententia nihil discedit à damnatione eius propositionis. Etenim damnatio affirmat, non esse licitum viro honorato occidere infaurem, qui nititur calumniam inferre; sed id ipsum concedit Caramuel: ergo nihil discedit ab ipsa damnatione. Minor pater. Nam si propter aliquid censeretur Caramuel aliud dicere oppositum decreto, & damnationi, maxime, quia sub quibusdam circumstantijs dicit esse licitum iure naturali, quamvis non iure humano: atqui damnatio nihil dicit de iure naturali, sed solum id negat esse licitum, sicut negat etiam Caramuel: ergo id ipsum, quod dicit damnatio, asserit etiam Caramuel.

53. Adverte tamen, cum dicitur iure naturali licitum esse defen-

dere se defensione occisiva à calumniatore, dupliciter posse intelligi. Primo, ita ut infaure habeat ius naturale se ita defendendi. Secundo, ita ut id non sit prohibitum iure naturali. Et quidem Caramuel non defendit eam conclusionē primo modo: nam si privatus homo haberet ius naturale ad talem defensionem, non esset facile intelligere, quomodo possent leges humanæ illud prohibere. Quare solum secundo modo intelligitur Caramuelis assertio.

54. Quarta sententia relata cap. 1. est Patris Lessij asserentis, etiam si propositio damnata esset speculative probabilis, adhuc non posse admitti tamquam practice probabilem. Et quamvis P. Lessius non dicat absolute, illam esse speculative probabilem; disputationis gratia inquiritur, an subiaceat damnationi huic, opinio docens, propositionem damnatam speculative esse probabilem, practice vero improbabilem.

55. Et in limine huius quaestionis dubitatur, quomodo possit vna propositio esse probabilis speculative, & improbalis practice? De hac quaestione late egi in 1. part. Cris. Theolog. disp. 14., in cuius cap. 2. ostendi, sæpissime dari opinionem speculative probabilem, quæ sit practice improbalis; quia ea opinio speculative probabilis non potest deduci ad praxim sine nova circumstantia, quæ vitiat actionem. Ibidem etiam ostendi, omnem opinionem practice improbabilem esse etiam speculative improbabilem; quia in speculatione considerantur omnes circumstantiæ, quæ reperiuntur in praxi: sed non omnem opinionem speculative probabilem, esse practice probabilem; quia potest considerari in speculatione sine illa circumstantia, quæ vitiat praxim. Vbi huius asserti plura exempla dedi.

Ac-

Lessius

Caram-

56. Accedendo ergo ad præcipuam questionem, dicendum est, si in speculatione considerentur omnes circumstantiæ, quæ in praxi; subiacere huic damnationi propositionem, quæ asserit, illam esse speculatione probabilem, non autem subiacere huic damnationi propositionem, quæ asserit, esse speculative probabile, & præctice improbabile, (scilicet, quatenus in speculatione non considerantur omnes circumstantiæ, quæ in praxi) nimirum quod [liceat viro honorato occidere inuaforem, qui niritur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit.] Prima pars constat. Nam si speculatio considerat omnes circumstantias, quæ sunt in praxi implicat, quod speculatio sit probabilis, & praxis improbabilis. Secundæ partis ratio est. Nam SS. D. Innocentius XI. in hoc decreto solum intendit, vt fideles in praxi sequantur opiniones omnino tuas, & in quibus nullum omnino sit periculum peccandi. Ideò initio decreti dicitur: *Santissimus Dominus noster, re postea maturè considerata, statuit, & decrevit pro nunc, sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut iacent, vt minimum tamquam scandalosas, & in PRAXI PERNICIOSAS esse damnandas, &c.* Et in fine decreti prohibet praxim his verbis: *Insuper districte in virtute Sanctæ obedientiæ... prohibet omnibus Christi fidelibus... ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.* Ex quibus satis clarè colligitur, in rebus practicabilibus solum damnari eiusmodi opiniones quoad praxim: ergo non damnatur propositio, quæ doceat, talem opinionem esse præctice improbabilem, quamvis simul doceat esse speculative probabilem modo dicto.

57. Dices primo. In hoc decre-

to etiam damnantur aliæ propositiones speculative; & quæ non respiciunt praxim. Sic enim damnatur propositio 48., quæ sic proponitur: *Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, vt contrarium omnino rationi dissonum videatur.* Quæ propositio non respicit praxim: nam ipsa propositio supponit esse peccatum læthale ex hoc, quod fornicatio sit interdicta. Similiter propositio 49. sic asserens. *Mollities iure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam non interdixisset, sape esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Perperam ergo diximus, in hoc decreto solum damnari propositiones in ordine ad praxim.

58. Respondeo in hoc decreto vt in plurimum damnari propositiones in ordine ad praxim; & eas duas solum propositiones proxime relatas damanari, quamvis sint solum speculative. Adverte tamen, quando voluit propositionem speculative damnare, id specialiter expressit, propositionem damnatam modo speculative. Nam dum in 48. dicitur: *Solum esse malam, quia interdicta,* supponit ipsa propositio damnata, fornicationem esse malam in praxi: vnde hoc decretum condemnat illam, quia speculative. Et dum in 49. dicitur: *Si Deus eam non interdixisset,* ipsa propositio damnata supponit esse interdictam, & nullo modo licite præcticabilem; & adhuc expresse eam damnat, quatenus speculative; & si non præcticabilem.

59. Hoc autem non invenitur in hac propositione 30., in qua nihil dicitur de iure naturæ, neque de interdictione positiva. Et ideò intelligenda est eodem modo, ac reliquæ omnes propositiones respicientes praxim.

Dices

60. Dices secundo. Opinio, quæ dicit, id esse speculative probabile, saltem virtualiter damnatur. Quod sic probas. Illa enim propositio virtualiter damnatur in hoc decreto, quæ est antecedens inferens propositionem damnatam; si enim consequens est falsum, & damnabile, necessario debet esse falsum, & damnabile antecedens, unde inferitur. Sed hæc propositio, ut speculative probabilis, est antecedens, unde inferitur propositio ut practice probabilis; & sic damnatur: ergo hæc propositio, ut speculative probabilis, virtualiter damnatur. Probatur Minor. Nam propositio speculative probabilis in materia morum, ut non sit antecedens inferens propositionem practice probabilem, debet esse talis, ut non possit poni in praxi, nisi addita aliqua nova circumstantia vitiosa: sed hæc propositio, sicut est in speculatione, potest poni in praxi, nulla addita aliqua alia circumstantia vitiosa: ergo hæc propositio speculative probabilis infert practice probabilem. Ergo propositio damnata erit practice probabilis; vel si est practice improbabilis, & damnabilis, etiam speculative erit improbabilis, & damnabilis.

61. Respondeo, si quis dicat, eam opinionem esse speculative probabilem, & practice improbabilem, dicet consequenter, in speculatione considerari solum ius defensionis unius privati hominis contra calumniatorem; in praxi autem non potest id præstari sine eo, quod fiat contra ius publicum Communitatis, seu Reipublicæ; cum ea defensio occisiva sit in perniciem Reipublicæ. Quod si speculatio consideret omnes circumstantias, quæ in praxi, ea, ut diximus, subiacet damnationi. Hinc ad primum syllogismum con-

cessa Maiori, neganda est Minor, ad cuius probationem similiter concessa Maiori, neganda est Minor iuxta proxime dicta; cum illud ius privati hominis, quod solum consideratur in speculatione non possit deduci ad praxim sine violatione iuris publici, quod habet Reipublica, ne fiat defensio in perniciem boni publici. Quod si in speculatione consideretur illud ius Reipublicæ, non potest talis opinio esse speculative probalis.

62. Diximus, non subiicere huic damnationi, qui dixerit esse speculative probabile, & practice improbabile, licitum esse vii defensione occisiva contra calumniatorem. Restat modo examinare, an ea opinio vera sit?

63. Et dicendum est, eam esse prorsus falsam. Nam argumenta; quæ proposui art. 1. & 2. probant, eam non solum practice, sed etiam speculative esse falsam. Et ratio est: quia in fere omnibus argumentis ibi propositis, considerantur in speculatione eadē circumstantiæ, quæ reperiuntur in praxi: quando autem in speculatione considerantur omnes circumstantiæ, quæ in praxi, idem iudicium ferendum est de speculatione, ac de praxi, ut multis ostendi in 1. part. Cris. Theol. disp. 14. cap. 4.

CAPVT III.

Quam digna sit damnatione secunda pars propositionis trigesimæ?

SVMMARIVM.

Autores putantes, alapa percussum posse repercutere. num. 64.

Fundamentum eorum à paritate furvi. num. 65.

Authores defendentes oppositam sententiam, que iam est certa ex defensione Pontificis. num. 66.

Et quomodo non infertur probabilis practice, ex eo quod sit probabilis speculative. num. 67.

Quomodo ea recuperatio honoris sit adversaria legi Dei? num. 68.

Discrimen inter hoc, quod est impedire alapam, & post impactam alapam uti vindicta privata. num. 69.

Celebres periodi P. Vasquez. num. 70.

Quomodo repercussio non sit defensio, sed vindicta privata? num. 71.

Quomodo per respercussionem non recuperetur ille honor, qui ablatas est? num. 72.

Non licet tibi comburere segetem eius, qui combussit segetem tuam. Et quid inde pro conclusione? num. 73.

Quomodo qui impigit alapam, & fugit, non est invasor? Et quid inde pro conclusione? num. 74.

Ex eo quod marito non sit licitum occidere adulterum, confirmatur nostra sententia ex Cardinali Lugo. num. 75.

64. **A**liqui Authores putarunt, esse licitum, post impactam alapam, quod homo sic percussus repercutiat graviter offensorem iniustum, quantum satis sit ad honorem recuperandum. Ita Navarrus, Petrus de Navarra, Mercatus, Victoria, Enriquez, Corduba, Mantius, Peña, Fernández, Hurtado, Villalobos, Marchantius, Faber, quos refert, & sequitur Diana, part. 1. tract. 15. resol. 15., & part. 5. tract. 5. resol. 11. Quam etiam sequitur Leander á SS. Sac. tract. 2. de Irregular. disp. 14 q. 3. referens ultra re-
latos, S. Antoninum, Armillam, Antonium Gomez, Plazam, Ant.

Navarr.
Navarra.
Mercat.
Victoria
Enriquez
Corduba.
Mantius.
Peña.
Feynan.
Hurtado.
Villalob.
Marchan.
Faber.
Diana.
Leander.
S. Anton

Gabrielem, Duesius Abulensem, Laymanum, Dicastillum, & Gibalinum. Quamvis horum aliqui immerito citentur pro ea opinione, quos non vacat secernere.

65. Fundamentum huius sententiae est. Nam si fur auferat à me vas aureum magni pretij, licitum est mihi, cum fur fugit, illum sequi, & vi illata illud vindicare; imo etiã si fur domo sua iam sit conclusus: sed qui impigit viro nobili alapam, abstulit ab illo honorem, quem potest recuperare, percutiendo in continenti offensorem: ergo iste poterit post alapam percutere, vel occidere offensorem.

66. Opposita sententia, quam Pontifex definit in hoc decreto, propugnat, id esse omnino illicitum. Hanc sententiam tuentur Cardin. Tolerus, lib. 5. cap. 6. num. 16. P. Molina, tom. 4. de iust. tract. 3. disp. 17. num. 8. P. Vasquez, in opusc. de Restit. cap. 2. §. 1. dub. 9. num. 37. & seqq. P. Luisius Turrianus, 2. 2. disp. 27. dub. 3. Lugo Cardinal. tom. 1. de iust. disp. 10. sect. 10. num. 190. & seqq. Sorus, de iust. lib. 5. quæst. 1. art. 8. & apud ipsum Bañez, Salon 2. 2. q. 64. art. 7. contrav. 2. concl. 1. Malderus de iust. tract. 1. cap. 1. dub. 24. Rodriguez, tom. 1. sum. cap. 135. num. 11. & multi alij. Citandus etiam est pro hac sententia P. Lessius de iust. cap. 9. dubit. 12. num. 80., qui quamvis dixerit, eam esse speculative probabilem, asserit tamen esse practice improbabilem.

67. Neque quos ad hoc bene impugnant Lugo, & Leander citati, ex eo quod omnis opinio speculative probabilis est etiam practice probabilis, si sit in materia morum. Istud enim, quod assumunt, est falsum. Nam, ut proxime dixi, considerari solet in speculatione aliqua actio, quæ

Armillam
Gomez
Plazam
Antonium
Duesium
Abulensem
Laymanum
Dicastillum
Gibalinum

Tolero
Molina
Vasquez
Turria
Lugo
Sorus
Bañez
Salon
Malderus
Rodriguez
Lessius

Lugo
Leander

quæ si poneretur sine nova alia circumstantia vitiosa, esset licita; & tamen non potest deduci ad praxim sine nova circumstantia vitiosa.

68. Fundamentum huius sententiæ desumitur primo ex fundamento ipso partis oppositæ. Ideo enim esset licitum post impactam alapam repercutere in continenti offensorem, quia apud existimationem hominum per illam percussio- nem, aut occisionem recuperatur honor amissus; sicut licitum est homini spoliato re sua, illam vindicare de manibus furis, etiam percutiendo furem, si omnino necessarium fuerit: sed ea hominum existimatio est adversaria legi Dei; est enim lex mundanorum (quam vocant legem Duelli) præcipiens mundanis suis, ut si quis alapa, fuste, arundine, aut galero ictus fuerit, occidat suum offensorem, etiam si multum tempus elapsum fuerit, statuitque lex præfata sic recuperari honorem amissum, etiam per vindictam privatam lege Dei prohibitam. Ergo post impactam alapam non est licita ea honoris recuperatio falso existimata.

69. Itaque aliud est impedire alapam, & aliud est post impactam uti vindicta privata. Primum est licitum; & secundum Evangelij lege condemnatum. Neque simile est de fure, qui rem meam secum defert. Nam qui impegit alapam, non defert rem aliquam, quæ mea sit; non enim defert secum honorem meum, sed quasi destruxit illum. Sic enim quia Petrus combussit segetem meam, non licet mihi incendere segetem Petri.

Vasquez. 70. Ideo P. Vasquez, supra citatus dixit: *Hæc doctrina non Christiana, sed gentilitatem sapere videtur: quoniam inde sequeretur, quod*

ei, qui alapam recepit, liceret inimicum, si potest, ibi fuste cadere; quod lex mundi ad tuendum honorem requirit: & si aliquis fuste casus est, potest statim insequi percussorem, & ipsum occidere, quia aliter non potest honori satisfacere: vel denique poterit aliquod aliud malum statim illi inferre in retributionem: quod est legem Evangelicam, imo & Decalogi destrueret. Et num. 38. hæc subiungit. Et sane opinionem Navarri, & Mercati, etiam sceleratissimi reprobabunt, qui quamvis passione veluti coacti id faciant; bene tamen vident, & fatentur, se peccare graviter. Et hæc dicta à Vasquio approbat Lugo Cardinalis relatus.

71. Secundum fundamentum veræ sententiæ est. Non licet occidere offensorem propter privatam vindictam, sed solum propter defensionem, ut vel ipsi ad versarij admittunt: sed repercussio offensoris non est defensio, sed vindicta privata: ergo in eo casu non licet percutere, aut occidere offensorem. Minor probatur primo. Eatenus enim repercussio offensoris est apud mundanos homines restauratio honoris, quatenus existimant, honorem recuperari per ipsam læsionem inimici: sed lædere inimicum non est defendere se: ergo ea repercussio non est defensio.

72. Probatur secundo eadem Minor. Nam per repercussionem offensoris non recuperatur ille honor, qui ablati est, sed attribuitur alius novus honor, qui apud mundanos consistit in alio novo honore, quem attribuunt viciscenti se de iniuria illata: ergo honor ablati non defenditur, sed acquiritur apud mundanos novus ille honor se viciscenti. Ergo illa non est defensio honoris, sed vindicta privata.

73. Probatur tertio eadem Minor

nor. Nam si esset defensio honoris acquirere eum novum honorem vlciscendi se, etiam esset defensio, comburere segetem inimici, quia combustit segetem meam: nam si esset defensio lædere vitam proximi, quia læsit me; eodem modo esset defensio reddere malum in quovis genere. Quæ omnia absurda sunt, & à lege Dei longissime distant.

74. Probatur quarto. Quia nemo se defendit, nisi ab invadente: sed qui impigit aliam, & fugit, non est invadens: ergo illius repercussio non est defensio. Et dixi iam, non esse simile de furē, qui dum portat rem meam, invadit illam rem alienam. Minor huius syllogismi probatur. Nam invasio respicit damnum inferendum statim de futuro: sed qui impigit aliam, & fugit, non intendit damnum inferendum statim de futuro: ergo ille non est invadens.

75. Tertium fundamentum est, quod desumit Lugo à posteriori ibid. num. 192. in hæc verba: [si licita est percussio invaloris, saltem in continenti, postquam iam ipse tuum honorem læsit, & vult recedere, frustra, & immerito. Theologi communiter, & ipsi etiam Authores contraria sententiæ dicunt, maritum non posse in foro conscientia licite occidere adulteram in adulterio deprehensam, quia consequenter deberent dicere, id licere: si enim licite occidis eum, qui te colapho v.g., vel fustibus cædit, quando id necesse est ad retinendum tuum honorem, scilicet in continenti post iniuriam acceptam; quæso, cur non licebit in continenti occidere eum, qui maiori iniuria, & contumelia actu lædit tuum honorem per adulterium, si aliter honorem retinere, vel recuperare non potes, multo magis quam in priori casu de contumelia, verbis, vel fustibus illata, quæ de honoratio posset per publicam, & magnam offensoris humiliationem deleri? Ego certe non video differentiam, nec rationem apparentem, cur si licet percussio contumeliosi in continenti, non liceat etiam occisio adulteri in flagranti, quando in ipso crimine invenitur. Consequens autem ipsi non concedunt, sed expresse negant, ut supra vidimus: ergo nec antecedens debent illo modo admittere.] Huc usque argumentum Cardinalis.

CAPVT IV.

Quomodo intelligenda sit propositio trigesima prima?

ARTICVLVS I.

An intelligatur de sola tenuitate valoris; an etiam de alia iniuria?

SUMMARIVM.

Sensus propositionis. num. 76.

Posse bona temporalia protegi defensione occisiva est communis sententia. num. 77.

Sed omnes affirmant quantitatem esse debere magni valoris. num. 78.

An P. Molina perperam citetur pro opinione damnata? num. 79.

An in casu P. Molina interueniant due malitia, furti, & violentia. num. 80.

An damnatio cadat solum supra malitiam furti? num. 81.

Non subiacet damnationi, si propositio loquatur de defensione contra rapinam vere ignominiosam. num. 82.

Damnatio subsistit asserendo contradietoriam

dictoriam propositionis damnata. num. 83.

In obscuris quod minimum est, sequimur, & quomodo intelligenda sit hæc regula? num. 84.

Confirmatio ex Lugo Cardinali. num. 85.

Secunda conclusio pro explicatione primæ conclusionis. num. 86. Dum fur abstulit vinum aureum, & fugit, non potest vir nobilis procedere ad defensionem occisivam. num. 87.

76. **P**ropositio trigesima prima, nempe Regulariter occidere possum furem pro conservatione vnius aurei, eo respicit, vt repugnet, etiam pro defendendis rebus exigui valoris, quamvis non excedant valorem vnius aurei, posse quemlibet vti defensione occisiva. Damnatio autem eius propositionis eo tendit, vt declarat, esse scandalosum asserere, licitum esse occidere furem pro defensione rei exigui valoris.

77. In 3. part. Crif. Theol. disp.

37. cap. 3. art. 3. ostendi, errasse Fagnanum, dum inter propositiones scandalosas constituit opinionem asserentem, posse quem tueri bona temporalia contra furem defensione occisiva, accusans Molinam, quod hæc docuerit. Ibi enim ostendi esse communem, & ab omnibus Theologis receptam opinionem docentem, quod sit licita ea defensio, dummodo sit cum moderamine inculpatæ tutelæ. Pro qua sententia retuli quadraginta duos Authores.

78. Sed omnes conveniunt in eo, quod quantitas à fure intentata debet esse magni valoris. Et quia vnus vel alter affirmavit contra reliquos, sufficere valorem vnius aurei ad tale genus defensionis, idèd Pontifex meritissime damnat hanc propositionem.

79. Lumbier tom. 3. fum. num.

1875. in explicatione huius propositionis 1., & Filguera in expositione eiusdem propositionis, & Hozes, ibid. num. 9. attribuunt Molinæ propositionem damnatam; eo quod tom. 4. de iust. disp. 16 num. 7. asseruerit, si fur intentat rem auferre per rapinam, contradicente Domino, non audere se condemnare ad culpam, vel ad pœnam eum, qui defendit rem valoris vnius aurei defensione occisiva cum moderamine inculpatæ tutelæ.

80. Hinc oritur quæstio, an iste sit casus, in quo loquitur propositio damnata. Pro cuius claritate, præmittendum est, in hoc casu, in quo P. Molina loquitur, intervenire duas malitias, alteram furti vnius aurei, alteram violentiæ, quæ continetur in rapina ratione cuius furtum differt specie à rapina, vt tradunt communiter doctores; de quo videndus est Lugo Cardinalis, qui hanc diversitatem specificam constituit tom. 1. de iust. disp. 16. sect. 1. num. 11. cum S. Thom. 2. 2. quæst. 66. art. 4. & Caietano, Soto, Covarrubia, Molina, Salon, & Turriano. Et subiungit Lugo: [Vis ergo illa affert novam speciem malitiæ propter diversam iniuriam, quatenus, vt notavit Molina, per simplex furtum iniuria fit solum circa pecunias v.g., & per violentiam videtur fieri circa personam, cui vis inferitur.]

81. Est ergo quæstio, an hæc damnatio cadat supra malitiam furti vnius aurei, an etiam extendatur ad malitiam violentiæ, quæ inferitur ipsi personæ? Circa quam duæ quæstiones resultant. Prima. An extendatur damnatio ad eum casum violentiæ? Secunda, An casu quo non extendatur damnatio, verum sit, quod liceat in casu violentiæ vti defensione occisiva?

Sit

Lumbier
Filguera
Hozes.
Molina.

Lugo.
S. Thom.
Caiet.
Soto
Covarr.
Molina.
Salon.
Turriano.

Fagnan.

82. Sit prima conclusio. Non subiacet damnationi propositio, quæ asserit, licitum esse saltem viro nobili defendere defensione occisiva unum aureum, quem in manibus portat, si fur intentat rapere de manibus eius; & is raptus sit viro nobili ignominiosus. Probatur primo. Nam damnatio loquitur in eodem sensu, in quo loquitur propositio damnata: sed propositio damnata non loquitur de fure auferente rem per rapinam, aut violentiam ignominiosam: ergo damnatio non se extendit ad casum rapinæ, seu violentiæ ignominiosæ. Minor patet. Nam in propositione damnata nullo est verbum de casu talis violentiæ, aut rapinæ, sed solum de quantitate unius aurei, & furto eius.

83. Probatur secundo. Nam damnatio intelligitur integre subsistere per hoc, quod asseramus contradictoriam propositionem damnatam: sed contradictoria propositionis damnata est, *Non licet occidere furem pro conservatione unius aurei*; cuius veritas salvatur, intelligendo illam de sola malitia furti, & non de malitia violentiæ ignominiosæ: ergo damnatio solum intelligitur de malitia furti, & non de malitia violentiæ ignominiosæ. Itaque quamvis dicatur, esse licitum uti defensione occisiva contra rapinam ignominiosam unius aurei; adhuc stat inconcussa veritas damnationis, quod non licet occidere furem pro conservatione unius aurei. Nam in illa hypothese non occiditur pro conservatione aurei, sed pro ignominiosæ propulsatione. Advertendum tamen est, non quamcumque rapinam esse ignominiosam. Nam si Princeps rapiat aurum de manu plebei hominis, non censetur ignominiosum; secus vero si plebeius, rapiat de manu Principis.

84. Probatur tertio. Nam cap. *In obscuris*. de Regul. iur. in 6. dicitur. *In obscuris, quod minimum est, sequimur*. Quæ verba eiusdem tenoris habentur in leg. *Semper in obscuris*. ff. de Regul. iur. Quando ergo cum funtamento dubitatur, an lex extendatur ad aliquem casum specialem, qui non exprimitur in lege, debemus sequi, quod minimum est, scilicet quod lex non extendatur ad talem casum. Et idem traditur multis alij iuribus, cap. *Contra eum*. de Regul. iur. in 6., & l. *Quidquid astringenda*. ff. de verbor. obligat., & ita tradunt P. Suarez, tom. 5. in 3. part. disp. 40. sect. 5. num. 15. P. Thomas Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 41. num. 36. lib. 1. sum. cap. 10. num. 32. P. Enriquez, lib. 8. sum. cap. 45. in Comment. litt. P. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. disp. sect. 25., & communiter Doctores. Licet ergo obscurum sit, & incertum, an damnatio loquatur de casu furis violentiam ignominiosam inferentis, dicendum est, damnationem non extendi ad hunc casum.

85. Probatur quarto. Nam Lugo Card. (qui securitati doctrinæ semper attentissime prospicit) tom. 1. de iust. disp. 10. sect. 9. num. 178. postquam dixit, ut possit fieri defensio occisiva pro facultatibus temporalibus, debere rem esse non exigui valoris, subiungit hæc verba tamquam ex communi sententia Doctores, [quando res valoris unius ducati aufertur cum resistantia domini, aut custodis rei illius, nec fur monitus desistere velit à violentia, posse occidi; quia cum re illa honorem etiã auferre vult: quare merito te defendere poteris adversus ingentem illã iniuriam, & contumeliam.] Censet ergo Cardinalis illam ablationem cum violentiã esse ingentem contumeliam; de quã non loquitur propositio

tio damnata. Quod intelligo iuxta nationem in hoc decreto contentam. *sic* num. 83. fine.

86. Sit secunda conclusio. Si homo, præcipue si sit nobilis, portet in manibus rem valoris vnius aurei, & fur intentet eam rapere de manibus eius, potest rem defendere opponendo gladium; quod si fur desistat, non licet illum percutere: si vero fur educat gladium contra dominum illius rei, iam fur non est solum inuasor rei, & honoris, sed etiam vitæ; quare poterit se defendere defensione occisiva cum moderamine inculpatae tutelæ. Neque Authores loquentes in hoc casu de defensione occisiva refragabuntur huic conclusioni; solum enim id asserunt condicionaliter, si non supersit alia defensionis via. Ego tamen existimo, vix esse possibilem casum, in quo non sit alia defensionis via: nam vbi dominus rei oponit gladium, vel desistit fur, & fugit; vel educit etiam gladium contra dominum rei? Si primum; iam facta est defensio sine percussione furis. Si secundum; iam est aggressor contra vitam domini, & non contra solam rem materiale.

87. Ex dictis infertur, quod si fur per rapinam abstulit vnum aureum, quem portabat Titius in manibus, & fugit, non potest Titius pergere insequendo furē, vt per defensionem occisivam auferat aureum raptum. Nam licet per illam rapinam, & violentiam fuerit inuasor honoris; dum fugit rem illam secum portans, iam non invadit honorem, sed solam rem arreptam. Quod si Titius illum fugientem occideret, iam ea occisio fieret in defensionem illius aurei, & non in defensionem honoris, qui iam ablati est, & non recuperatur occisione furis, vt constat ex c. præcedenti. Fieret ergo illa defensio occisiva solum pro conservatione tenuis quantitatis, cōtra dā-

nationem in hoc decreto contentam.

ARTICVLVS II.

Due alia dubitationes.

SVMMARIVM.

Distinguendus est valor parvus, mediocris, & magnus. num. 88.

Quomodo hoc triplex genus valoris computandum est in ordine ad hanc questiorem? num. 89.

An in aliquo casu necessitatis liceat vti defensione occisiva pro conservatione vnius aurei. num. 90.

88. **R**ogabis primo, quantus esse debeat valor, pro cuius conservatione possit vti quis defensione occisiva? Et respondent communiter Doctores, id iudicio prudentis censendum esse. Et videtur mihi hoc iudicium prudentis debere distinguere in ordine ad occisivam defensionem valorem parvum, mediocrem, & magnum, sive plus quam mediocrem. Et in hoc ordine censeo valorem parvum centum argenteos, magnum esse quadringentos argenteos, mediocrem vero infra quadringentos.

89. Hac distinctione posita censeo, valorem magnum reputandum esse talem absolute; valorem vero parvum, & mediocrem reputandum esse sufficientem pro defensione occisiva, non absolute, sed respective, scilicet attenda necessitate, ratione cuius dominus rei indiget illa pro sustentatione, conservatione status sui, & suorum. Itaque si fur subripiat quadringentos argenteos (vulgo quarenta patacones) secundum se est quantitas sufficiens pro intentanda defensione occisiva cum moderamine, etiam si ablatio illorum

Illorum non sit cum extremo detrimento damni. Si vero ablatio fiat infra quadringentos argenteos, mensura valoris in ordine ad defensionem occisivam desumenda est à detrimento, quod patietur is, à quo ea quantitas aufertur. Si enim ex quantitate ablata detrimentū, quod patitur dominus rei, sit maximum, erit sufficiens pro eiusmodi defensione. Si vero detrimento non sit maximum, præfata quantitas non erit sufficiens pro tali modo defensionis.

90. Hinc oritur altera dubitatio, iuxta quam rogabis secundo, an damnatio eius propositionis. 31. ita sit universalis, ut in nullo casu necessitatis liceat uti defensione occisiva pro conservatione unius aurei? Cui quæstioni facile satis facies, dicendo, sæpe contingere, quod ratione gravis necessitatis vnus aureus æquivalet multis aureis: v. g. Si fur intentat auferre ab artifice instrumentum artis, quod valeat vnum aureum, imo vnum argenteum, casu quo non possit invenire aliud instrumentum simile, quo ablato instrumento necesse est artificem cessare ab opere, atque adeo cessare sustentationem suam, & suorum. In hoc casu nō attenditur ad valorem unius aurei, vel argentei, sed ad detrimento, quod ex ablatione ei resultat; quod fortasse multis aureis æstimabitur. Potest ergo artifex uti quacumque defensione cum moderate, ut defendat illud instrumentum, quamvis vilioris pretij. Ideoque manifestum est, damnationem eius propositionis 31. non esse ita universalem, ut excludat hunc, & similes casus ingentis necessitatis.

ARTICVLVS III.

Evidentia iustæ damnationis.

NON EGRET SVMMARIO.

91. **E**X dictis fit evidens iustissima esse damnationem propositionis 31. Etenim occidere hominem propter modicum detrimento, ipsa ratio naturalis dicitur, esse absurdum. Quæ enim comparatio esse potest detrimenti levis cum detrimento gravissimo proximi?

92. Dices primo. Omnia iura clamant, licitum esse vim vi repellere: sed qui furatur vnum aureum vim inferri: ergo licitum erit, etiam per vim repellere vsque ad internecionem, si non potest aliter vis repelli.

93. Respondeo, vim levioris momenti non esse repellendam per vim gravissimi detrimenti; nam inter vim, quæ inferri, & vim, quæ repellitur, debet esse proportio, ut ipsa ratio naturalis dicitur. Et hoc modo intelligenda sunt iura, quæ ita damnant.

94. Dices secundo. Ablatio unius aurei est peccatum læthale: sed peccatum læthale non potest esse materia levis; alioqui esset solum culpa venialis: ergo ablatio unius aurei est materia gravis; ergo falso fundamento nitimur, dum dicimus, ideo furem unius aurei occidi non posse, quia vnus aureus est materia levis.

95. Respondeo, concessa Maiori, distinguendo Minorem: peccatum læthale non potest esse materia levis [in ordine ad reatum culpæ] concedo; [in ordine ad defensionem occisivam,] nego. Quæ distinctio patet ex dictis, CA.

C A P T V V.

*Ostenditur falsitas propositio-
num trigesimæ secundæ,
& trigesimæ tertiæ.*

SUMMARIUM.

*Explicantur tria, quæ in his proposi-
tionibus damnantur. num. 96.*

*Argumentum desumptum ex inequa-
litate iuris ad rem, & iuris in re.
num. 97.*

Refutatur. num. 98.

*Ex inæqualitate iuris in aliqua bona
nihil probatur contra ius defen-
dendi illa. num. 99.*

*Proponuntur argumenta efficacia
contra propositionem trigesimam se-
cundam damnatam. num. 100.*

*Eadem argumenta militant contra
utramque partem trigesimæ ter-
tiæ propositionis. num. 101.*

96. **T**ria sunt, quæ damnantur in his duabus propositionibus. Nam trigesima secunda dicit, esse licitum defendere defensione occisiva ea bona, ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus, quæ duo de iure inchoato, & de spe possessionis copulanter videntur accipi, ita ut utrumque requiratur. Et trigesima tertia dicit duo, scilicet defendere se posse eodem genere defensionis hæredem, & legatarium contra impediens, deinde posse eodem modo se defendere, qui habet ius in Cathedrali, vel præbendam, contra impediens possideri.

Fig. 97. Filguera in explicatione propositionis 32. sibi videtur convincere manifeste falsitatem eius hoc argumento, quod in hæc verba proponit: [Hæc propositio non solum

scandalum, sed etiam temeritatem explicat, nam aliud est actu possidere, aliud autem habere ius ad possidendum, sicut diversum est habere ius ad rem, ac habere ius in re, ut patet in habente domum, aut agrum, & habente ius, & actionem ad domum, vel agrum: nam primum importat ipsam possessionem; secundum vero solum ius in illam. Ex qua vera, & commuiter recepta doctrina propositio damnata refutatur. Nullus habet æquale ius aliquid defendendi, nisi æquale etiam habeat ius in illud, ut per se manifestum est; sed ius in ea, quæ actualiter possidemus, non est æquale, ac in illa, ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus; siquidem primum est in re, secundum vero ad rem: ergo etiam si sit licitum defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, non tamen ea, ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.]

98. Sed maiorem efficaciam in argumento desidero. Nam pro veritate certa non sufficit argumentum debilis consequentiæ. Eam esse debilem sic ostendo. Etenim si Titius domi suæ custodiat quinquaginta millia aureorum aliena, suæ tamen Fidei commissa, & fures accedant ablaturi eam aureorum quantitatem, certum est, quod potest ea defendere ferro, & armis cum moderamine inculpatae tutelæ. Argumentum autem Filgueræ tale est, ut in simili forma probare possit, non posse Titium defendere ferro, & armis eam aureorum summam suæ Fidei creditam. Nam iuxta hunc Authorem nemo habet æquale ius aliquid defendendi, nisi æquale etiam habeat ius in illud: sed ius in ea, quæ actualiter possidemus non est æquale, ac in illa, quæ sunt aliena, & solum Fidei nostræ commissa sunt titulo
M in m pigno-

pignoris, vel depositi: ergo etiam si sit licitum defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, non tamē ea, quæ nostræ Fidei sunt commissa titulo pignoris, vel depositi.

99. Constat ergo, inæqualitate iuris in aliqua bona nihil probari circa ius defendendi illa. Quid enim prodest, quod ius sit æquale, si est verum ius defendendi ferro, & armis? Vel quomodo probatur, ius defendendi debere esse inæquale, ex eo quod vnum, & alterum ius ad bona sit inæquale? Quare maior eius syllogismi falsa est. Et adhuc si esset vera, nihil probaret: quia non repugnat, vnum; & alterum ius defendendi esse inæquale, & tamē vtrūque esse verum ius defendendi.

100. Reiecta ergo ea argumentandi ratione, propositio damnata convincitur de falsitate eisdem fere argumentis, quibus de falsitate convincimus cap. 2. propositionem trigessimam de defensione occisiva contra calumniatorem. Primo, quia non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem; dato, & non concesso, quod ea opinio esset probabilis. Secundo, nam

in hoc casu non est evidentia de moderamine inculpatae tutelæ; cum in Republica sint destinata media ad defendendum iura civium. Tertio, nam Respublica habet ius publicum contra ius privatum defendendi ferro, & armis privata iura; & ius publicum prævalet iuri privato. Quarto, nam legibus humanis interdicitur, quod homines privatim defendant iura ad aliqua bona. Vide ea argumenta ibi latius proposita.

101. Eadem argumenta militent contra vtramque partem propositionis 33. de impediente hereditatem, aut legatum, & de impediente possessionem Cathedralis, aut præbendæ. Et præterea hoc etiam argumento convincitur. Non enim licet defendere ferro, & armis, nisi cum quis actualiter invaditur: sed non invaditur actualiter, cum videt, alium negotiatione verbali, etiam dolosa, impedire aditionem hereditatis, solutionem legati, aut possessionem Cathedralis, vel præbendæ: ergo non licet defendere id ferro, & armis.

